

Arne Jon Isachsen
Handelshøyskolen BI
16. Januar 2003

TEMAKONFERANSEN 2003

Hva gjør oljepengene med oss?

Hvor mye kan vi bruke – og til hva?

- I. Glimt fra et Gardsbruk
- II. Fra et Gardsbruk til et Kongerike
- III. Norsk matproduksjon og Norske bønder, og om Norsk næringsmiddelindustri

I. Glimt fra et Gardsbruk

- Finner gull i fjellet og starter produksjon
- Kalkyle
 - Pris pr. unse (31,1 gram) gull :2400 kr
 - Prod. kost. (inkl. kap. kost.) :1100 kr
 - Renprofitt :1300 kr
- Årlig renprofitt har steget og er nå på 100.000-200.000 kr pr. år

- Samlet renprofitt: 3-4 mill. kr
- Forventet produksjon i 40-60 år
- Produksjonen nær toppen nå
- Familien har samlet opp ”gullpenger” på konto i banken, 700.000 kr
- Verdiskapningen på garden er 1.6 mill. kr pr. år. Vokser med 2-3% pr. år

Noen måter å anvende gullpengene på:

1. Familien øker sitt løpende forbruk
2. Man tar ut mer fritid
 - Kortere arbeidsdager
 - Bestefar i kårstue ved fylte 62 år
 - Lengre ferier
3. Tar det litt mindre stressende i det daglige arbeidet
Veksten i verdiskapningen stagnerer

4. Investere i bedre driftsmidler
 - Ny driftsbygning
 - Bedre skogsbilveier
5. Investere mer i ungene – sender dem til topp utenlandske lærersteder for god utdanning
6. Investere i finanskapital, dvs. setter pengene i banken
7. Låner ut penger til foretaksomme (og lure?) sambygdinger

8. Bidra til finansiering av fellesgoder i bygda: Ny fotballbane og nytt orgel i kirken
 9. Gi bort til verdig trengende andre steder i landet
-

1 - 3: Bruker pengene nå

4 - 7: Investerer, i håp og forventning om mer penger senere

8 - 9: Gir bort pengene

Vanskelige avveininger. Noen Vurderinger:

- A. Investere driftsmidler i gården. Forventet avkastning minst like høy som den sikre avkastningen ved å sette pengene i banken. (Med mindre det tillegges egenverdi i å se på en ny, pen driftsbygning eller i å kjøre på sin egen pent opparbeidede skogsbilvei.)

- B. Opptatt av fremtidige generasjoner og investeringer blir viktig:
 - Bedre driftsmidler (realinvesteringer)
 - God utdannelse (investering i humankapital)
 - Setter pengene i banken (investerer i finanskapital)
 - Låner ut pengene til sambygninger (venture kapital)

- C. Bruk av kapitalmarkedet – sette pengene i banken – og kan treffe beslutninger om når man skal bruke pengene atskilt fra når man tjener dem, dvs. når gullet graves ut.

Opptjening og bruk blir altså to atskilte aktiviteter

- D. Avveining bonden og hans familie omsider lander på er denne:
- Setter renprofitten fra gullproduksjonen i banken. Hvert år bruke renteinntektene fra banken. Det betyr 30.000 kr mer i økt forbruk nå (renter av 700.000 kr i banken)

E. Denne regelen fører til at familien om ca. 50 år har 3-4 mill. kr i banken. Det gir en evigvarende årlig renteinntekt på rundt 150.000 kr. Med 2% vekst i gardens ordinære produksjon pr. år, vil verdiskapningen på garden da være på over 4 mill. kr. (mot 1,6 mill. nå)

Men: Med lopper i blodet – og mange gode forslag - blir det spennende å se om den heldige bonden og hans familie klarer å holde frem som de stevner.

II. Fra et Gardsbruk til et Kongerike

Multipliser tallene over opp med en million, erstatt gull med olje, og vi har et bilde av dagens Norge:

	Gardsbruket	Kongeriket
Årlig verdiskapning (BNP):	1,6 mill.	1.600 mrd. kr.
Finanskapital:	700.000 (i bank)	700 mrd. (Oljefond)
Verdi av oljen (for staten) av reservene:	3-4 mill.	3.000-4.000 mrd.

Gardsbruk

- A. Investere i driftsmidler.
Minst like god avkastning
som i bank

- B. Setter pengene i banken og
kan selv bestemme når de
skal brukes

Norge

- A. Realinvesteringer i Norge.
Minst like god avkastning
som ved finansinvesteringer
i utlandet

- B. Setter pengene i utlandet og
kan selv bestemme når de
skal brukes

Gardsbruk

- C. Bruker renteinntektene – sparer resten
- D. Tar ut noe mer i fritid. Trenger derfor bedre skogsbilvei for å komme til tjern for fiske og bading

Norge

- C. Handlingsregelen for finanspolitikken
- D. Tar ut mer i fritid. Trenger fire-felts vei til Larvik og Sarpsborg

Gardsbruk

- E. Bør-Børson-talenter kommer til syne: Stormannsgalskap. Samt at ethvert problem lar seg løse med mer penger. Trur eg.

- F. Sml. med nabogarden er vi rikere. Men om rikdommen virker splittende i familien, og skaper ressursløsende konflikter, kan vanlig gardsproduksjon gå ned. Ender opp fattigere, noen tiår frem i tid

Norge

- E. Evnen til å se det sentrale i viktige spm. svekkes. Er verdensmestrer over hele fjøla. Norsk er best. Økte bevilgninger tror man løser det meste.

- F. "Easy money is bad for you. It represents short-run gains that will be paid for in immediate distortions and later regrets." (David Landes i boken: The Wealth and Poverty of Nations)

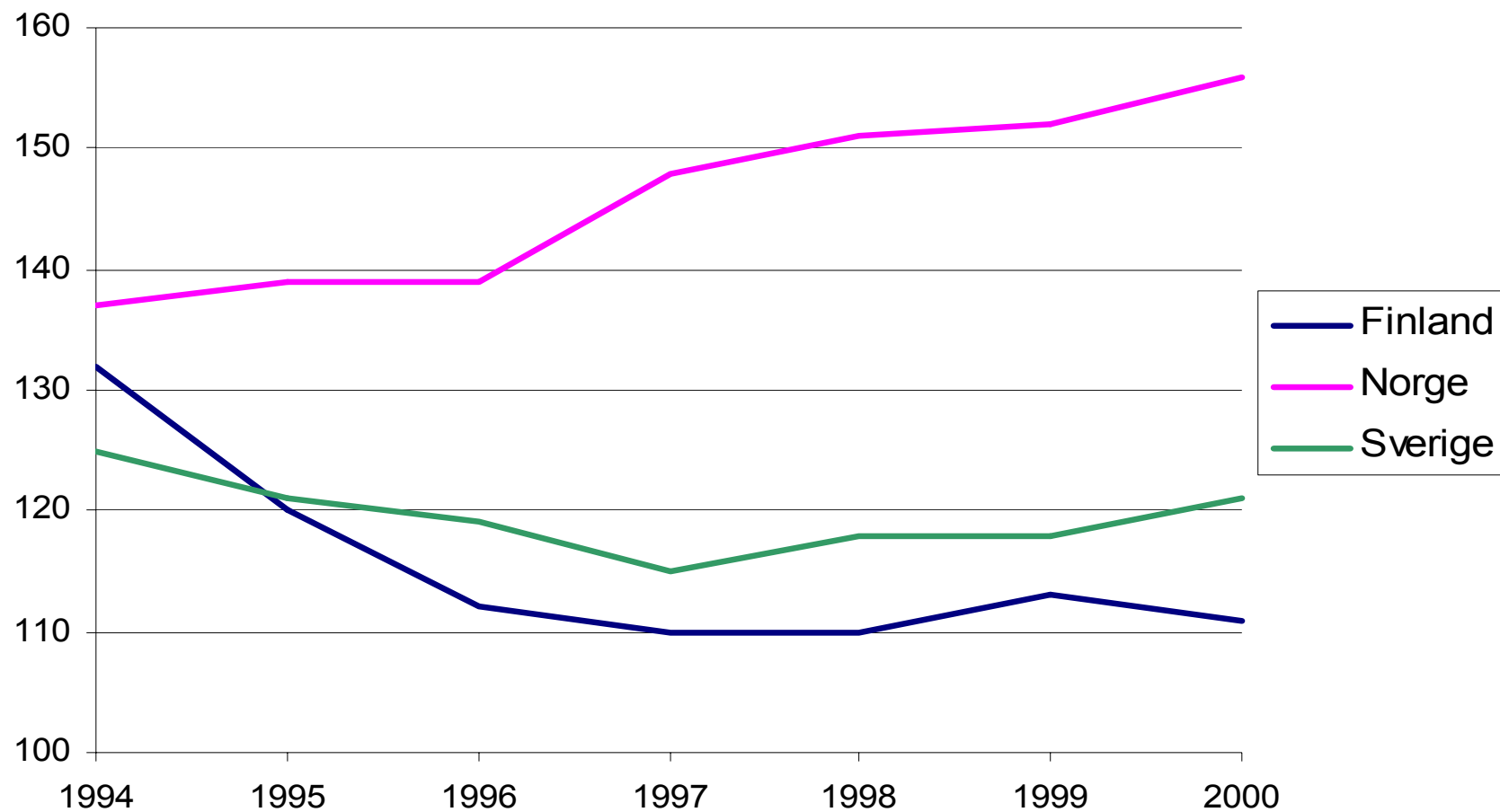
III. Norsk matprod. og norske bønder, og om norsk næringsmiddelindustri

Særinteresser på linje med andre. Posisjonerer seg for ikke å gå glipp av oljepenger.

Mitt syn på norsk landbruk og norsk næringsmiddelindustri er egentlig temmelig oljeuavhengig. Utfordringene ville vært stort sett de samme uten olje. Det gjelder for næringslivet og næringspolitikk generelt.

Noen amatørmessige betraktninger om norsk mat og norsk landbruk.

Prisnivå for mat i Norge, sml. med Sverige og Finland

Kilde: Eurostat

Utvikling i PSE

	Norge	EU	USA
1986-88	66	42	25
2001	67	35	21

Samlet støtte til jordbruket utgjør, grovt regnet:

2/3 av produksjonsverdien i Norge

1/3 av produksjonsverdien i EU

1/5 av produksjonsverdien i USA

Hatt vekst i støtteordninger som i mindre grad er avhengige av produksjon. Tilsvarende i Sveits og Østerrike.

Jordbruksavtalen omfatter om lag 100 enkeltordninger.

Vil den som har oversikten over alle rekke hånden i været?

Nærmere oss max. støtte til jordbruket av hva WTO tillater.

Sammenfatningsvis mottar jordbruket massiv støtte. Vesentlig spm. må være:

- Hva skal vi med norsk landbruk?
- Hvordan innrette støtteordningene slik at vi best mulig oppnår det?

a) Norge er et vakrere land enn Sverige. Ikke minst pga. distrikts- og landbrukspolitikken

Hallingdalen

Valdres

Gudbrandsdalen

Østerdalen

Pene gardar. NRF – eller Geno
- i grønne enger. Bølgende
kornåkrer og vakre fjellsider

- Beredskap i tilfelle krig og vansker med import av mat. Holde jorda – og produksjonsapparatet for øvrig – i hevd. Å kunne produsere mat i krisetider blir viktigere enn å skulle produsere mat i normale tider.

Gjelder å lage støtteordninger som går direkte til det man ønsker å oppmuntre til.

- c) Støtteordningene er blitt mindre produksjonsavhengige. Men støtte som ikke er basert på produksjon, kan oppleves som mindre meningsfylt.

Mitt største problem – eller irritasjon – med denne bransjen, norske bønder og norsk næringsmiddelindustri, er denne: Selvgodhet

Som har sammenheng med en overregulert næring der variasjonene er små og variantene er få. Et smalt vareassortiment og slapp kvalitet søkes dekket over ved det meningsløse slagordet: Norsk er best

Du tviler på at jeg har rett? Ta en sykkeltur til Frankrike til sommeren.